

1. Sídlní struktura

Královéhradecký kraj se dělí na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jednotlivé správní obvody se od sebe značně liší např. počtem obcí, měst, obyvatelstva, rozlohou a strukturou pozemků, nezaměstnaností, vybaveností obcí, složením domácností apod. **V průměru připadá na jeden správní obvod kraje 30 obcí, 36 504 obyvatel a 31 721 ha, což představuje 115 obyvatel na 1 km².**

Počet obcí správního obvodu je v intervalu od pěti do 82 obcí, průměru nedosahují dvě třetiny správních obvodů. Z hlediska počtu obcí patří k největším v kraji správní obvody Hradec Králové a Jičín, nejmenším správním obvodem je Nová Paka.

Počet obyvatel dosahoval hodnot v intervalu od 13,1 tisíc do 143,2 tisíc. Největší správní obvod Hradec Králové má desetinásobně vyšší počet obyvatel než nejmenší Nová Paka. Jedenáct správních obvodů je pod hranici průměru kraje.

Rozloha jednotlivých správních obvodů se pohybuje v rozmezí 9,7 tis. až 68,3 tis. ha. Největší rozlohu v kraji zaujímají správní obvody Hradec Králové, Trutnov a Jičín, nejmenší rozlohu mají správní obvody Nová Paka a Nové Město nad Metují. Deset správních obvodů má menší rozlohu než je průměr kraje.

Hustota obyvatelstva se pohybovala od 67 do 210 obyvatel na 1 km². Nejlidnatější byly správní obvody Hradec Králové a Náchod, nejméně zalidněny byly správní obvody Broumov, Dobruška a Rychnov nad Kněžnou. Nižší hustotu než byl průměr kraje mělo deset správních obvodů.

Tab. 1 Základní ukazatele sídelní struktury k 1. 1. 2004

	Počet				Obyva- telstvo celkem	z toho podíl obyvatel žijících (%)		Podíl správního obvodu na celkové rozloze kraje		Podíl správního obvodu na obyvatelstvu kraje	
	obcí	kata- strů	částí obcí	měst		v sídle SO ORP	ve městech SO ORP celkem	v %	pořadí	v %	pořadí
Kraj celkem	448	961	1 073	43	547 563	50,2	68,2	100,0	x	100,0	x
v tom správní obvody:											
Broumov	14	31	37	3	17 489	47,2	73,4	5,5	8.	3,2	12.
Dobruška	25	48	57	2	19 542	36,3	52,5	5,7	7.	3,6	9.
Dvůr Králové n. L.	28	52	62	1	27 063	59,7	59,7	5,4	9.	4,9	7.
Hořice	28	52	59	1	17 912	49,7	49,7	3,9	12.	3,3	11.
Hradec Králové	82	154	170	5	143 162	66,5	77,8	14,4	1.	26,1	1.
Jaroměř	15	36	45	1	19 138	67,0	67,0	2,9	13.	3,5	10.
Jičín	78	158	202	5	45 974	35,5	57,0	12,6	3.	8,4	4.
Kostelec nad Orlicí	22	34	50	3	24 735	25,0	59,3	4,7	10.	4,5	8.
Náchod	36	95	110	5	61 407	34,6	74,8	7,5	5.	11,2	3.
Nová Paka	5	30	34	1	13 180	69,9	69,9	2,0	15.	2,4	15.
Nové Město n. Met.	13	24	25	1	14 389	70,4	70,4	2,1	14.	2,6	14.
Nový Bydžov	23	43	47	1	16 967	42,2	42,2	4,5	11.	3,1	13.
Rychnov nad Kněžnou	32	79	73	4	33 888	34,5	62,0	10,1	4.	6,2	5.
Trutnov	32	98	75	7	65 044	48,3	73,3	12,7	2.	11,9	2.
Vrchlabí	15	27	27	3	27 673	46,6	68,6	6,0	6.	5,1	6.

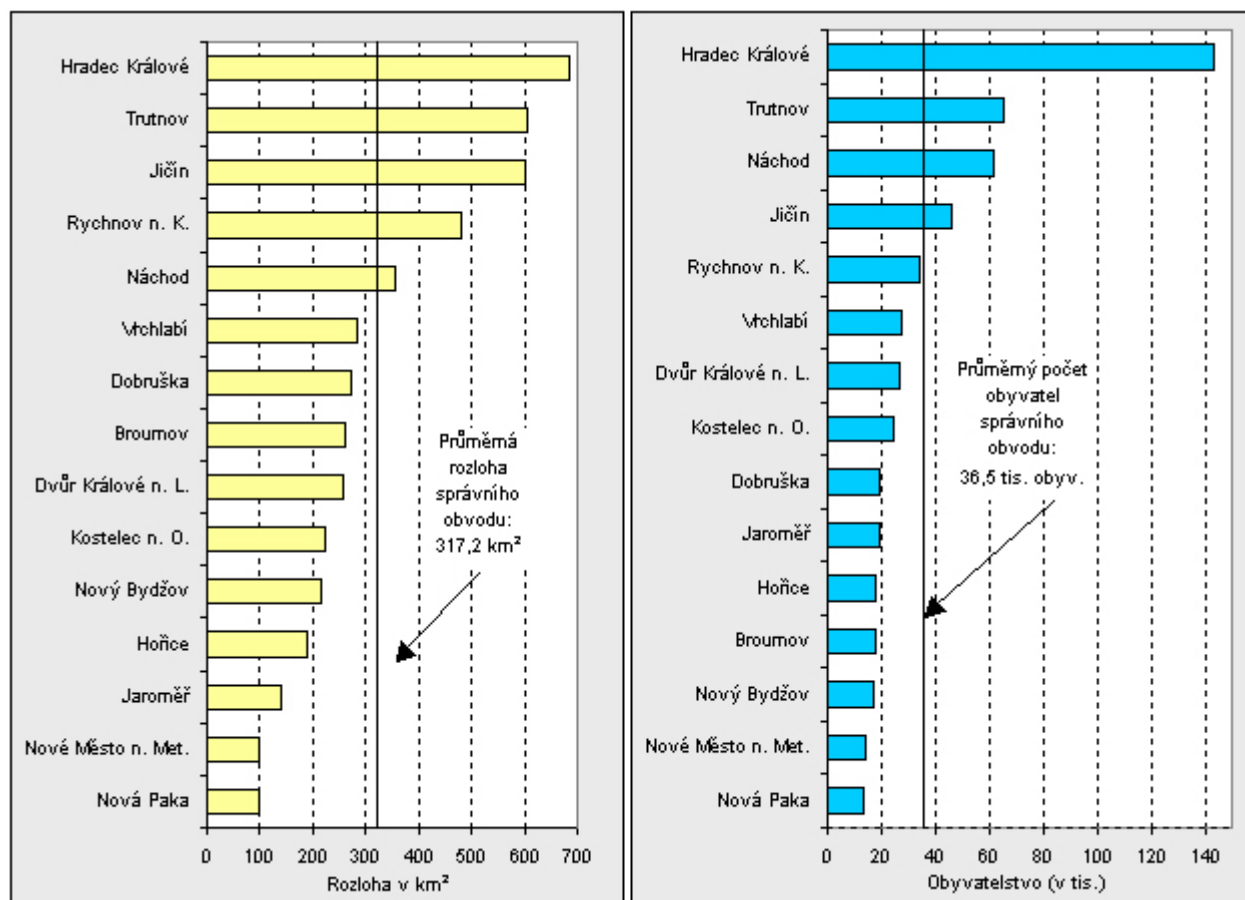
Ve 43 **městech** kraje žilo téměř sedmdesát procent obyvatel. Krajská metropole Hradec Králové je zároveň i statutárním městem a k 31. 12. 2003 zde žilo 17,4 % obyvatel kraje. Hranici 10 tisíc obyvatel překročilo devět měst, jsou to všechna bývalá okresní města Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov a další čtyři města Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Vrchlabí.

Nejméně urbanizován je správní obvod Nový Bydžov, kde téměř polovina obyvatel žije v obcích do 1 tisíce obyvatel. Nepotvrdil se trend vylidňování nejmenších obcí. V kraji podíl obyvatelstva v obcích s méně než tisícem obyvatel zůstává na stejné úrovni jako byl před 12 lety, v osmi správních obvodech došlo k nárůstu. Podíl obyvatel v obcích do 5 tisíc obyvatel mírně vzrostl a v obcích nad 5 tisíc obyvatel naopak mírně poklesl. Největší rozdíl zaznamenal správní obvod Vrchlabí, kde v obci Hostinné došlo k poklesu počtu obyvatel pod hranici 5 tisíc a přesunu obce do jiné kategorie (s počtem obyvatel 1000–4999).

Počet obcí v kraji vzrostl za 12 let o 19 obcí na 448, největší nárůst byl ve správních obvodech Nový Bydžov a Hradec Králové. Od roku 1995 se počet obcí ustálil na nynějším počtu 448, což znamená stejný počet po deset posledních let. V kraji bylo v roce 2003 celkem 1 073 částí obcí, na jednu obec v průměru připadlo

2,4 části obce. Výjimkou byl správní obvod Nová Paka, kde na obec připadlo 6,8 částí obce, což je dáno malým počtem obcí v tomto správním obvodu a členěním města Nová Paka na 12 částí.

Graf 1 Pořadí správního obvodu podle rozlohy a počtu obyvatel

Tab. 2 Základní charakteristiky vývoje osídlení (přepočteno na územní strukturu k 31. 12. 2003)

	Obce s počtem obyvatel						Podíl obyvatelstva v obcích (%)					
	do 999	1 000 - 4 999	5 000 a více	do 999	1 000 - 4 999	5 000 a více	do 999	1 000 - 4 999	5 000 a více	do 999	1 000 - 4 999	5 000 a více
	1991 ¹⁾			2003 ²⁾			1991 ¹⁾			2003 ²⁾		
Kraj celkem	376	49	23	374	52	22	23,2	17,0	59,8	23,3	18,6	58,1
v tom správní obvody:												
Broumov	11	2	1	11	2	1	25,7	28,1	46,2	26,6	26,2	47,2
Dobruška	22	2	1	22	2	1	40,2	24,7	35,2	39,3	24,5	36,3
Dvůr Králové n. L.	24	3	1	24	3	1	24,6	14,2	61,2	25,7	14,6	59,7
Hořice	26	1	1	26	1	1	41,3	7,7	51,0	42,7	7,6	49,7
Hradec Králové	72	7	3	72	7	3	15,5	8,8	75,7	16,4	9,5	74,1
Jaroměř	14	-	1	14	-	1	33,1	x	66,9	33,0	x	67,0
Jičín	71	6	1	71	6	1	37,6	26,6	35,8	37,4	27,1	35,5
Kostelec nad Orlicí	16	4	2	15	5	2	21,6	26,3	52,1	18,0	31,4	50,6
Náchod	29	3	4	29	3	4	19,2	13,0	67,8	19,7	12,5	67,8
Nová Paka	2	2	1	2	2	1	5,2	25,5	69,4	5,2	24,9	69,9
Nové Město n. Met.	11	1	1	11	1	1	21,8	7,0	71,2	22,1	7,5	70,4
Nový Bydžov	21	1	1	21	1	1	48,4	9,1	42,5	48,8	9,0	42,2
Rychnov n. Kn.	26	5	1	26	5	1	31,8	33,7	34,5	30,8	34,6	34,5
Trutnov	21	9	2	20	10	2	15,7	26,0	58,3	14,8	27,8	57,4
Vrchlabí	10	3	2	10	4	1	17,1	17,1	65,8	18,1	35,3	46,6

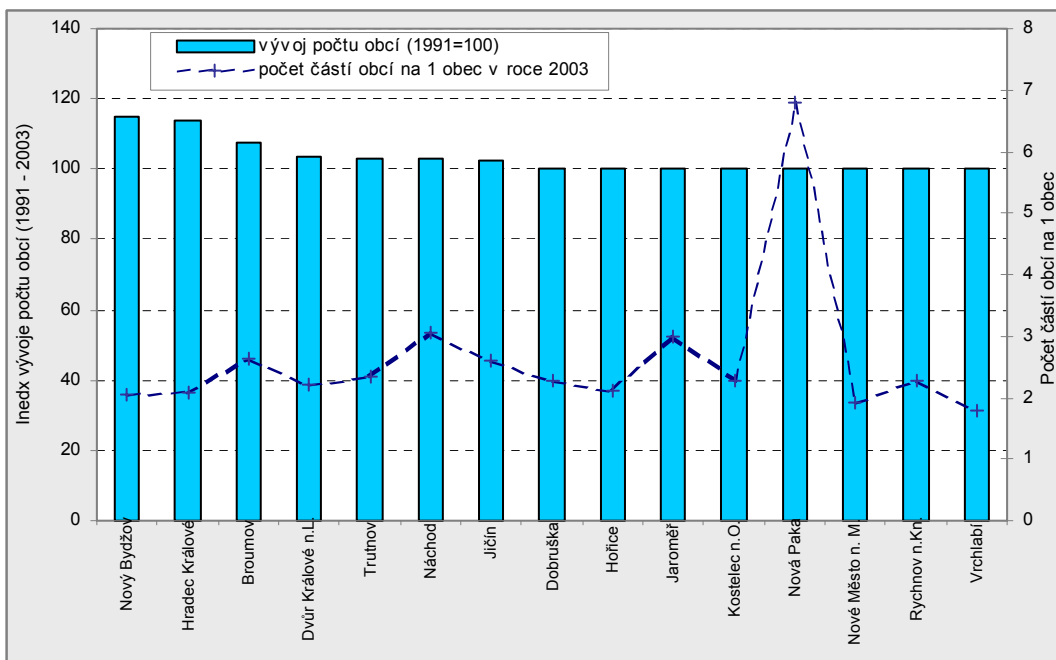
¹⁾ SLDB 1991

²⁾ bilance obyvatelstva 2003

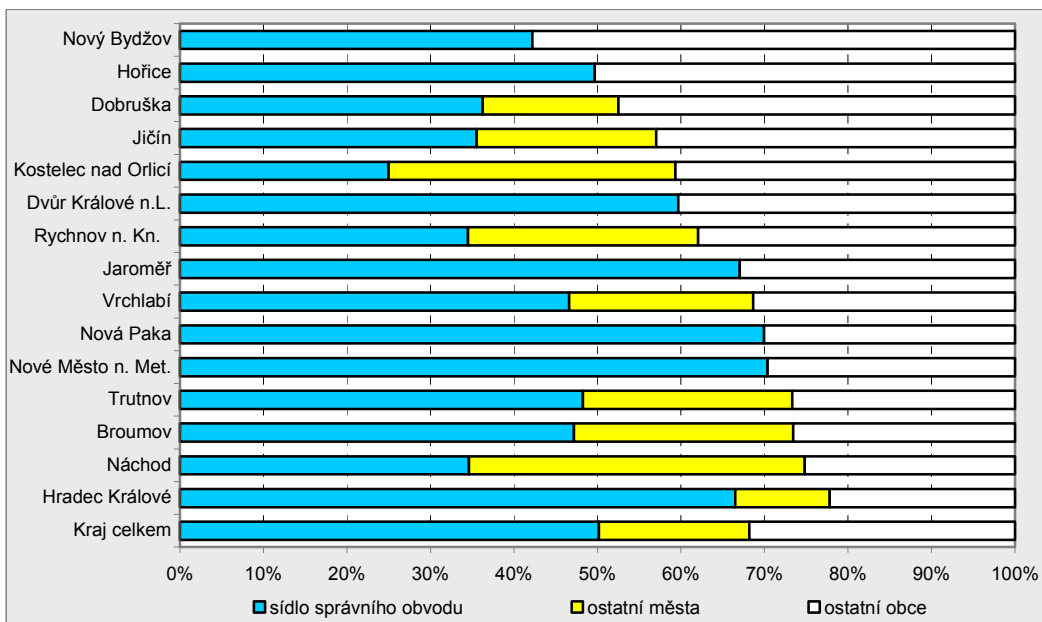
POROVNÁNÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ

Správní obvody se liší podílem obyvatelstva žijícím v sídle správního obvodu, v ostatních městech a v ostatních obcích. V šesti správních obvodech Nový Bydžov, Hořice, Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nová Paka a Nové Město nad Metují mimo sídelního města další města nejsou. Naopak na území správního obvodu Trutnov je nejvíce měst - sedm. Největší podíl městského obyvatelstva má správní obvod Hradec Králové, což je dáno koncentrací obyvatel v krajském městě, nejmenší podíl obvod Nový Bydžov.

Graf 2 Vývoj počtu obcí a počet částí na 1 obec podle správních obvodů

Graf 3 Struktura obyvatelstva podle typu osídlení k 31. 12. 2003

Téměř 60 % výměry kraje tvoří zemědělská půda, lesní půda více než 30 %, zastavěná plocha pouhá 2 % a ostatní plochy (dopravní plochy, zeleň, sportovní a rekreační plochy, dobývací prostory, neplodná půda) 6,8 %. Značné rozdíly **struktury pozemků** mezi jednotlivými správními obvody souvisí s jejich polohou. V oblasti Krkonoš (správní obvody Trutnov a Vrchlabí) převažují lesní pozemky nad zemědělskými, naopak v nížinách podél toků řek tvoří zemědělská půda až kolem tří čtvrtin výměry správního obvodu (správní obvod Jaroměř a Nový Bydžov).

Tab. 3 Struktura pozemků podle druhu k 31. 12. 2003

	Výměra půdy celkem (ha)	v tom (%)							
		země- dělská půda	z toho			lesní půda	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy
			orná půda	zahrady, sady	trvalé travní porosty				
Kraj celkem	475 818	58,9	69,2	5,7	25,1	30,9	1,5	2,0	6,8
v tom správní obvody:									
Broumov	25 938	57,7	66,0	2,3	31,7	34,7	0,7	1,2	5,7
Dobruška	27 333	62,5	68,2	3,7	28,1	29,1	1,1	2,0	5,3
Dvůr Králové n. L.	25 781	56,6	67,4	8,2	24,4	33,8	1,2	1,7	6,6
Hořice	18 761	69,0	78,2	8,2	13,7	21,2	1,2	2,2	6,4
Hradec Králové	68 299	69,5	84,0	5,7	10,3	16,8	2,0	2,7	9,0
Jaroměř	13 850	77,3	76,3	6,4	17,4	10,7	1,9	2,8	7,3
Jičín	60 181	69,9	79,1	6,0	14,9	20,3	1,8	2,0	6,0
Kostelec nad Orlicí	22 347	45,2	64,2	6,6	29,2	44,4	1,9	2,1	6,4
Náchod	35 558	57,6	54,4	9,7	36,0	30,3	2,6	2,4	7,1
Nová Paka	9 719	58,4	51,5	7,7	40,8	30,7	0,7	2,1	8,1
Nové Město n. Met.	9 810	66,8	75,0	6,2	18,8	17,0	6,5	2,6	7,1
Nový Bydžov	21 415	74,8	83,6	3,5	12,9	16,0	1,5	2,2	5,6
Rychnov n. Kn.	47 930	53,5	55,7	4,9	39,4	39,2	0,8	1,5	5,0
Trutnov	60 483	42,1	52,2	4,2	43,5	48,2	0,7	1,3	7,6
Vrchlabí	28 414	36,1	45,5	3,9	50,6	54,6	1,1	1,3	6,9

Graf 4 Hustota obyvatelstva k 31. 12. 2003

